

VN:n periaatepäätös 11.6.2020
Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan
strategia ja toimenpideohjelma vuosille 2020-2023

Eduskunta, Tarkastusvaliokunta 23.9.2020

Päivi Kantanen
Neuvotteleva virkamies

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Yleistä

- Strategia toteuttaa pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyviä harmaan talouden torjuntahankkeita ja virkamiesvalmistelussa valmisteltuja kehittämishankkeita.
- Hallitusohjelman mukaan hallitus laajentaa ja vauhdittaa harmaan talouden vastaisia toimia kattavalla toimenpideohjelmalla vaalikauden aikana varaamalla tähän tarkoitukseen 20 miljoonan euron lisärahoituksen.
- Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian tavoitteena on:
 1. edistää yritysten välistä tervettä kilpailua ja reiluja työmarkkinoita,
 2. ennalta estää harmaata taloutta ja talousrikollisuutta,
 3. turvata harmaata taloutta ja talousrikollisuutta torjuvien viranomaisten toimintaedellytykset sekä
 4. kehittää harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaa ja viranomaisyhteistyötä.
- **Strategian ja sen toimeenpanoa koskeva harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelma vuosille 2020– 2023 on valmisteltu yhtä aika.** <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f806b5277>

Yleistä

- Toimenpideohjelma sisältää 23 hanketta ja niiden puitteissa useita konkreettisia toimenpiteitä (noin 50). Toimenpideohjelmassa on esitetty edellisen vuosia 2016 - 2020 toimenpideohjelman mallin mukaisesti konkreettiset toimenpiteet ja niiden tavoitteet, vastuutahot, aikataulu sekä keinot toimenpiteiden vaikutusten arvioimiseksi.
- Strategialla edistetään kokonaisvaltaista, yhdenmukaista ja vaikuttavaa lähestymistapaa harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan. Samalla edistetään yritysten välistä tervettä kilpailua ja reiluja työmarkkinoita sekä estetään ennakolta yritystoiminnassa tapahtuvaa harmaata taloutta ja talousrikollisuutta.
- Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää lainsäädännön kehittämistä nykyistä paremmin viranomaisten toimintaedellytyksiä tukevaksi sekä sitä, että operatiivisen viranomaistyön resurssit ja niiden oikea kohdentaminen turvataan. Lisäksi jatketaan viranomaisten tiedonvaihdon kehittämistä. Moniviranomaisyhteistyölle luodaan toimintamallit. Harmaan talouden ennaltaehkäisyä ja torjuntaa toteutetaan myös lisäämällä yritystoiminnan avoimuutta kiinnijäämisriskiä kasvattamalla sekä harmaasta taloudesta saatavaa hyötyä minimoimalla.

Strategian ja toimenpideohjelman valmistelu

- Hallituksen toimintasuunnitelman (VN julkaisuja 2019:27) mukaisesti päävastuu harmaan talouden ohjelmasta on työ- ja elinkeinoministeriöllä, osavastuu on valtiovarainministeriöllä, sisäministeriöllä ja oikeusministeriöllä.
- Toimintasuunnitelman toteuttamiseksi **työ- ja elinkeinoministeriö** on asettanut 20.12.2019 ministeri **Tuula Haataisen johtaman harmaan talouden torjunnan ohjausryhmän**. Ohjausryhmä on hyväksynyt strategia ja toimenpideohjelman.
- Strategia ja toimenpideohjelma on valmisteltu **sisäministeriön harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimeenpanoryhmässä (sen asettamassa laajassa valmisteluryhmässä)**.
- Ohjausryhmä vastaa strategian toimeenpanosta ja päivittämisestä sekä toimenpideohjelman toteutumisen seurannasta. Ensimmäinen seuranta oli 10.9.2020.
- Toimeenpanoryhmä raportoi toimenpideohjelman etenemisestä ohjausryhmälle ja esittää sille tarvittaessa myös muutoksia strategiaan tai toimenpideohjelmaan.

Resurssit

- Osaan hankkeita on varattu erillisrahoitus hallitusohjelman harmaan talouden lisärahoituksesta. Muutoin hankkeet toteutetaan kunkin tahon nykyisillä resursseilla.
- Periaatepäätöksen linjaukset ja toimet toteutetaan valtiontalouden kehysten ja valtion talousarvioiden puitteissa.
- Vuosien 2021—2024 julkisen talouden suunnitelmassa harmaan talouden torjuntaan on osoitettu rahoitusta 4 660 000 euroa vuodelle 2021, 5 340 000 euroa vuodelle 2022, 3 950 000 euroa vuodelle 2023, joiden lisäksi vuodelle 2024 ohjelman toimeenpanoon olisi tarkoitus käyttää 5 000 000 euroa. Vuodelle 2020 toimeenpanoon on varattu yhteensä 1 050 000 euroa, joka kohdennetaan lisätalousarviossa ko. virastoille.
- Hankkeet toteutetaan eri ministeriöiden, virastojen ja sidosryhmien yhteistyössä.

1. Strateginen tavoite – Terve kilpailu ja reilut työmarkkinat

1.1 SELVITETÄÄN YRITYSTIETOJEN LÄPINÄKYVYYDEN JA JULKISUUDEN LISÄÄMISTÄ JA YRITYSTEN HALLINNOLLISEN TAAKAN HELPOTTAMISTA TILAAJAVASTUULAIN VELVOITTEIDEN TÄYTTÄMISEKSI JA HARMAAN TALOUDEN TORJUMISEKSI

Selvitetään, miten YTJ-järjestelmän kautta saatavilla tiedoilla voitaisiin mahdollisimman kustannustehokkaasti varmistaa tilaajavastuulain velvoitteiden täyttäminen ja yleisöjulkisuuden lisääminen harmaan talouden torjumiseksi.

Toteutus edellyttää asian vaiheittaista toteuttamista ja poliittisen päätöksen tekemistä vaikutusarviotutkimuksen tulosten perusteella seuraavasti:

- 1) kartoitetaan olemassa olevia selvityksiä hyödyntäen erilaisia kehittämissuhteita –syksy 2020 (virkamiesvalmistelussa, sidosryhmien näkemykset)
- 2) erillinen vaikutusarviointi/selvitys erilaisten vaihtoehtojen toteuttamisesta vuosi 2021
- 3) tarvittavien lakimuutosten toteuttaminen
- 4) tekninen toteutus ja käyttöönotto vaiheittain lakimuutosten valmistelun rinnalla ja käyttöönotto riippuu lopullisesti vaadittavista resursseista

Vastuutahot: TEM - yhteistyössä ministeriöiden ja sidosryhmien sekä työmarkkinajärjestöjen kanssa (VM, OM, PRH, Vero)

1. Strateginen tavoite – Terve kilpailu ja reilut työmarkkinat

1.2 ULKOMAISILLE YHTEISÖILLE ASETETAAN KIRJANPITOVELVOLLISUUS, KUN NIILLÄ ON KIINTEÄ TOIMIPAIKKA SUOMESSA

- Vuoden 2016 kirjanpitolain uudistuksen yhteydessä ulkomaisten oikeushenkilöiden kirjanpitovelvollisuus poistettiin kirjanpitolaista. Muutos oli harmaan talouden torjunnan näkökulmasta heikennys. Harmaata taloutta harjoitetaan usein ulkomaisten yhtiöiden kautta siten, että niille tosiasiasa muodostuu kiinteä toimipaikka Suomeen.
- Verotarkastuksessa joudutaan usein selvittämään kiinteän toimipaikan muodostumista sekä sen verotettavan tulon määrää. Tähän liittyvä aineiston esittämisvelvollisuuden (VML 11 / 14 §) sisältö ja laajuus ovat nykyisellään epäselviä.
 - TEM - HE annetaan syksyllä 2020 (esittelyviikko 42) ja laki voimaan 1.7.2021. TEM:n lausuntopyyntö viikolla 35 – lausuntoaika 1 kk

1.6 Tehostetaan liikennemarkkinoiden harmaan talouden torjuntaa

Hallitusohjelmakirjaukset liikenteen harmaan talouden torjunnan osalta liittyvät tavara- ja taksiliikennepalveluihin. Vastuutaho: LVM

1. Strateginen tavoite – Terve kilpailu ja reilut työmarkkinat

1.3 TEHOSTETAAN KORRUPTION JA VÄÄRINKÄYTÖSTEN TORJUNTAA OSAAMISEN, VALVONNAN JA AVOIMUUDEN KEINAIN

- Parannetaan tietoisuutta korruption, harmaan talouden ja kartellien riskeistä ja torjunnan keinoista kohdennetun koulutuksen kautta.
- Lisäksi selvitetään mahdollisuuksia tehostaa taloudellisten väärinkäytösten tunnistamista automatisoinnin kautta sekä lisätään avoimuutta julkisin varoin rahoitettavassa toiminnassa. Data-analytiikan kehittämisprojektilla on mahdollista tehostaa julkisten toimijoiden riskiperusteista sisäistä valvontaa ja kykyä tunnistaa oma-aloitteisesti ja nykyistä tehokkaammin mahdollisia taloudellisia väärinkäytöksiä ja korruptiotapauksia.
- **Vastuutahot:**
 - Tietoisuuden lisäämistä koskevan kehitysprojekti päävastuu OM.
 - Data-analytiikkaa koskevan kehitysprojekti TEM.
 - Julkisuuslain soveltamisalan laajentamista koskevan kehitysprojekti OM.
 - Yliopistojen tutkimushenkilökuntaa koskevan projekti OKM.

1. Strateginen tavoite – Terve kilpailu ja reilut työmarkkinat

Alipalkkaus ja työsuhteessa tehtävän työn ja yrittäjätöön rajapinnat

1.4 SELVITETÄÄN UUSIA KEINOJA, ESIMERKIKSI HALLINNOLLISIA SANKTIOITA PUUTTUA TAHALLISEEN TAI TÖRKEÄN HUOLIMATTOMAAN ALIPALOKKAUKSEEN

- Alipalkkaustilanteet erilaisia vakavuusasteeltaan, törkeimmät kiskonnantapaista työsyrijintää, ihmiskauppaa. Tavanomaisemmat alipalkkaustilanteet ovat työsopimuslain, työaika- ja vuosilomalakien sekä työehtosopimusten määräysten väärää soveltamista.
- Tavoitteena on edistää yritysten tasapuolisia kilpailuolosuhteita ja työntekijöiden työlainsäädännön ja työehtosopimusten mukaisten oikeuksien toteutumista palkkauksessa. Tavoitteena on nopeuttaa väärinkäytöstilanteiden selvittämistä.
- Hankkeessa arvioidaan mahdollisuuksia kehittää työoikeudellisten lakien rikkomusten seuraamusjärjestelmää.
- **Vastuutahot:** TEM ja STM –valmistelussa, työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän alatyöryhmä 6 a (**Selvitystyö käynnissä**)

1. Strateginen tavoite – Terve kilpailu ja reilut työmarkkinat

1.5 SELVITETÄÄN TYÖSUHTEESSA TEHTÄVÄN TYÖN JA YRITTÄJÄTYÖN RAJAPINTOJA JA SÄÄNTELYN SELKEYTTÄMISTARPEITA SEKÄ VIRANOMAISTEN SOVELTAMISKÄYTÄNTÖJÄ UUSISSA TYÖN TEKEMISEN MUODOISSA

1) Työntekemisen uudet muodot

- Selvitetään lainsäädännön muutostarpeita työn murroksen näkökulmasta (itsensätyöllistäjät, jakamis- ja alustatalous, uudet työn teettämisen muodot ja osuuskunnat). Työelämän epävarmuuden vähentämiseksi täsmennetään työsopimuslain työsopimuksen käsitettä siten, että työsopimussuhteen naamiointi muuksi kuin työsopimukseksi estetään.
- Hankkeen päätehtävänä on selkeyttää työsuhteisen työn ja yrittäjätyön välistä rajapintaa. TEM:n asettama työryhmä selvittää hallitusohjelmakirjauksen työoikeudellista ulottuvuutta hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti liittyen työntekemisen uusiin muotoihin. Työssä on huomioitava työsuhteisen työn ja yrittäjätyön oikeudellinen asema sosiaaliturva- ja verotussäätelyssä.
- Hanketta tukee erikseen tehtävä selvitys työsuhteen ja yrittäjätyön käsitteistä ja niiden käytöstä eri viranomaisten soveltamiskäytännössä.
- Aikataulu: 2020 – 2023 - Vastuutaho kuten 1.4. hankkeessa

1. Strateginen tavoite – Terve kilpailu ja reilut työmarkkinat

Hanke 1.5 -2) Viranomaisten soveltamiskäytännöt työsuhteen ja yrittäjyyden rajanvedosta

- Selvityshankkeessa tulisi selvittää eri viranomaisten tulkinnat ja soveltamiskäytännöt työsuhteen ja yrittäjyyden osalta.
- Kevytyrittäjyyteen ja työnteon uusiin muotoihin liittyvien eri viranomaisten soveltamiskäytäntöjen selvittäminen, selkeyttäminen ja mahdollisuuksien mukaan tulkintojen yhdenmukaistaminen (työoikeudelliset asiat, sosiaalivakuuttaminen sekä verotuksellisten asiat) helpottaisi sääntöjen soveltamista ja viranomaisten toimintaa. Nykyisellään harmaalla alueella (yrittäjä vai palkansaaja) toimivien osalta väärinkäytöstilanteet ja tulkinnallisten asioiden hyödyntäminen vähentyisi ja valvovien viranomaisten työ helpottuisi.
- Keinot vaikutuksen arvioimiseksi - Esimerkiksi kyselytutkimus (viranomaiset, yritykset, työ- ja elinkeinotoimistot, ELY, AVI, ETK)
- **Vastuutahot:** TEM, STM, VM, Verohallinto, Eläketurvakeskus, Työsuojelu, Tapaturmavakuutuskeskus, sidosryhmät
- Aikataulu: Kyselytutkimus toteutetaan vuosien 2020 – 2021 aikana

2. Strateginen tavoite – Ennalta estäminen

- **Strateginen tavoite sisältää kuusi hanketta, joista päävastuu valtiovarainministeriöllä ja verohallinnolla.**
- Harmaan talouden ja talousrikosten ennalta estäminen on taloudellisesti kannattavampaa kuin niihin puuttuminen jälkikäteisin keinoin. Harmaan talouden ennaltaehkäisyä ja torjuntaa toteutetaan myös lisäämällä yritystoiminnan avoimuutta kiinnijäämisriskiä kasvattamalla sekä harmaasta taloudesta saatavaa hyötyä minimoimalla.
- Strategiakauden aikana telakoilla otetaan käyttöön rakennuslalla hyvin toiminut ja harmaata taloutta ennaltaehkäissyt veronumero. Veronumeron käyttöönoton tarvetta ja edellytyksiä kartoitetaan myös muille riskialoille, kuten matkailu- ja ravintola-alalle (VM:n hanke 2.1).
- Lisäksi selvitetään pörssiyritysten hallintarekisteröityjen osakkeiden omistajatietojen yleisöjulkisuutta ja osakkeilla tehtyjä kauppoja koskevien tietojen saatavuuden parantamista (VM:n hanke 2.2)
- Verotuksen päättymisen jälkeen tehdyt muutokset verotustietoihin tulevat julkisiksi (VM:n hanke 2.4).
- Lisäksi uudessa riskiprofilointiprojektissa pyritään löytämään tehokkaammin jätealaan liittyviä riskiyrityksiä, joiden toiminnassa todennäköisimmin syyllistytään ympäristörikoksiin (YM:n hanke 2.5).

2. Strateginen tavoite – Ennalta estäminen

SUOMI TOIMII EU:SSA SITEN, ETTÄ TOSIASIALLISTEN EDUNSAAJIEN ILMOITTAMISVELVOLLISUUTTA LAAJENNETAAN KOSKEMAAN KAIKKIA TOSIASIALLISTIA EDUNSAAJIA, JOIDEN EDUNSAAJAOSUUS ON VÄHINTÄÄN 10 PROSENTTIA

- Hankkeen tavoitteena on, että hallitusohjelmassa esitetty tosiasiallisten edunsaajien ilmoittamisvelvollisuuden laajentaminen nostetaan esille tulevissa EU-säädösneuvottelussa (rahanpesudirektiivi). (2.3 yhteishanke VM, SM ja TEM)

TOTEUTETAAN VIESTINTÄKAMPANJA TYÖURAA LÄHESTYVILLE JA MAAHANMUUTTAJILLE

- Tavoitteena on vahvistaa nuorten ja maahanmuuttajien sitoutumista reilun ja kestävän yhteiskunnan pelisääntöihin. Seurauksena suhtautuminen harmaaseen talouteen muuttuu entistä kielteisemmäksi.
- Keinot vaikutuksen arvioimiseksi: Konseptin alussa teetetään kohderyhmille räätälöity asennetutkimus, joka toistetaan kampanjan lopussa. Some- ja medianäkyvyys. (Verohallinnon 2.6 hanke, lisäksi TEM ja ETK)

3. Strateginen tavoite – Viranomaisten toimintaedellytysten turvaaminen

3.1. Kehitetään viranomaisten tietojenvaihtosäännöksiä harmaan talouden toimijoiden tunnistamiseksi ja torjunnan tehostamiseksi

- Arvioidaan viranomaisten toimivaltuuksia ja tietojenvaihtosäännöksiä, jotta saatetaan rikostaustatiedot paremmin eri viranomaisten käyttöön harmaan talouden valvonnassa.

3.2. Turvataan Verohallinnon tietojensaanti

- Verohallinnolle mahdollistetaan tarvittavat lainsäädännölliset ja teknologiset keinot, joilla se voi mahdollisimman automaattisesti kerätä digitaalisen alustatalouden toimijoiden tiedot verotuksen käyttöön.)
- Vastuutahot: Valtiovarainministeriö ja Verohallinto

3.3. Lisätään Verohallinnon ja Tullin toimintamahdollisuuksia selvittää harmaan talouden toimintaa. Arvioidaan ilmoittamis- ja esittämisvelvollisuuteen liittyvien sanktioiden riittävyyttä.

- Vastuutahot: valtiovarainministeriö, Verohallinto, Tulli, oikeusministeriö

3.4. Varmistetaan kilpailutusjärjestelmän tarjoustietojen saatavuus ja hyödyntäminen harmaan talouden torjunnassa

- Varmistetaan toimivaltaisten valvontaviranomaisten mahdollisuudet saada valtion ja kuntien hankintayksiköiden käyttöön tarkoitetusta kilpailutusjärjestelmästä teknisten rajapintojen kautta tarjoustiedot. Varmistetaan niiden avulla tehtävien kartellien ja muiden harmaan talouden ilmiöiden seulomista varten tarpeelliset datan säilytys- ja analysointivalmiudet. Vastuutaho: Kilpailu- ja kuluttajavirasto (soveltuvin osin Verohallinto)

3. Strateginen tavoite – Viranomaisten toimintaedellytysten turvaaminen

3.1. Kehitetään viranomaisten tietojenvaihtosäännöksiä harmaan talouden toimijoiden tunnistamiseksi ja torjunnan tehostamiseksi

- Mahdollisia kehittämistarpeita esim.
 - Valtion varoista myönnettävien yritystukien myöntäjien sekä eläke-, työttömyys- ja tapaturmavakuuttamista valvovien oikeudet saada tietoja organisaatiohenkilöistä ja näiden yrityskytkennoistä sekä yritystukien myöntäjien oikeus saada tietoja muuta julkista tehtävää hoitavilta.
 - **Julkisten hankintojen valvontaan jo käynnistyneen urakan aikana ei ole käytettävissä viranomaisten tietoja ja velvoitteidenhoitoselvityspalvelua.**
 - Asia virkamiesvalmistelussa: VHS voitaisiin jatkossa pyytää alihankkijoista ja ns. pienhankinnoissa.
 - **Verohallinnon ja Patentti- ja rekisterihallituksen välisen tietojenvaihdon kehittäminen tilintarkastusvelvollisuuden noudattamisen valvonnassa.**
 - Asia virkamiesvalmistelussa
- Vastuuministeriöt ja viranomaiset omien tietojensa osalta. Lainsäädäntötyön tekee kukin substanssiministeriö omalla toimialallaan.

3. Strateginen tavoite – Viranomaisten toimintaedellytysten turvaaminen

3.5. Hyödynnetään tekoälyä esitutkinta-aineiston käsittelyssä

Hankkeen tavoitteena on kehittää poliisin käyttöön järjestelmä, joka hyväksikäyttää tietoturvalisellä tavalla tietoteknistä todistusaineistoa, yhdistää sitä ristiin vertailemalla olemassa oleviin poliisin tietokantoihin (poliisin tietojärjestelmien tietokannat), ja tällä tavoin löytää aineistosta yhdistäviä tekijöitä, joita ilman järjestelmää ei olisi löydettävissä.

- Vastuutahot: Keskusrikospoliisi, Poliisihallitus

3.6. Parannetaan harmaan talouden ja talousrikollisuuden toimijoiden tunnistamista täytäntöönpanovaiheessa analytiikan avulla

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden toimijoille määrätyt verot ja maksut sekä tuomioistuimessa tuomitut korvausvelvoitteet tulee pystyä panemaan täytäntöön tehokkaasti myös niissä tapauksissa, joissa maksuvelvollinen pyrkii peittelemään tuloja ja omaisuuttaan.

- Vastuutaho: Valtakunnanvoudinvirasto

3.7. Selvitetään arvonlisäveroilmoitusten tietosisällön laajentamista ja transaktiopohjaistaraportointia

Tämä mahdollistaisi mm. alv-palautusten nopeamman ja tarkemman käsittelyn sekä muiden verovalvontatoimenpiteiden paremman kohdistamisen sekä resurssien optimaalisemman kohdentamisen. Lisäksi Verohallinto selvittää transaktiokohtaisen (kauppatapahtumakohtaisen) raportoinnin vaihtoehtoisia toteuttamistapoja sekä niiden vaikutuksia Suomessa.

4. Strateginen tavoite – Torjunnan ja viranomaisyhteistyön kehittäminen

Strategian 4) tavoite sisältää neljä hanketta koskien useita viranomaisia.

4.1. Tehostetaan viranomaisyhteistyötä ja lisätään valvonnan vaikuttavuutta rikosten ja pimeän työn torjumiseksi. Hankkeella pyritään löytämään uusia tapoja, joilla viranomaistoiminnan ja -valvonnan vaikuttavuutta voidaan kehittää yhdessä tekemisen kautta, muun muassa vakioimalla moniviranomaisyhteistyön toimintamalleja. Harmaan talouden ja talousrikostorjunnan viranomaisresurssien seurannalla varmistetaan prosessien toimivuus.

- Hankkeessa on yhdistetty seitsemän erilaista viranomaisyhteistyön kehittämisprojektia:
 - edistetään pimeän työn torjuntaa kansallisessa ja kansainvälisessä viranomaisyhteistyössä
 - kehitetään identiteettien väärinkäytösten torjuntaa
 - toteutetaan harmaan talouden ja talousrikostorjunnan keskeisten viranomaisten yhteinen resurssiseurantajärjestelmä
 - mallinnetaan operatiivisella tasolla moniviranomaisyhteistyönä tehtävien valvontatoimien suunnitelmallisuutta ja selvitetään tähän liittyvät tietojenvaihtosäännökset ja toimivaltakysymykset
 - selvitetään viranomaisyhteistyön kehittämismahdollisuuksia ulkomaisen elinkeinonharjoittajan arvonlisäveron palautusjärjestelmään liittyvän petollisen menettelyn torjunnassa, selvittämisessä ja rikosvastuun toteuttamisessa
 - kehitetään elintarvikepetosten torjuntaa Ruokaviraston ja Tullin yhteistyönä
 - kehitetään elintarvikeketjun rikollisuuden torjuntaa Ruokavirastossa yhteistyössä talousrikosasiantuntijan kanssa

4. Strateginen tavoite – Torjunnan ja viranomaisyhteistyön kehittäminen

4.2. Selvitetään kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa ilmenevät tietojenvaihtoon liittyvät esteet ja tarpeet

- Vastuutahot: Valtiovarainministeriö, sisäministeriö, oikeusministeriö, ulkoministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Rahanpesun selvittelykeskus, Finanssivalvonta, Poliisihallitus, Etelä-Suomen aluehallintovirasto + muut rahanpesulain valvojat, Supo - Lisäksi kuullaan eri tahoja

4.3. Konkurssipesän pesänhoitajien ja yrityssaneerauksen selvittäjien ilmoitusvelvollisuus

Hankkeessa laaditaan pesänhoitajien käyttöön tutkintapyyntömalli sekä selvitetään yrityssaneerauksen selvittäjälle rikosilmoitusvelvollisuuden asettamisesta.

- Vastuutahot: Konkurssiasiamiehen toimisto, Poliisi, Syyttäjälaitos, Verohallinto

4.4. Selvitetään harmaan talouden riippumattoman tutkimustoiminnan laajentamista aggressiiviseen verosuunnitteluun sekä yksityishenkilöiden toimintaan ja taataan sille riittävät resurssit

Hankkeessa selvitetäisiin: 1) voitaisiinko Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön toimialaa laajentaa yksityishenkilöiden toimintaan, mikä tarkoittaisi käytännössä organisaatiokytköksestä luopumista ja 2) aggressiivista verosuunnittelua koskevan riippumattoman tutkimustoiminnan laajentamista.

Pimeän työn torjunta ja kansallisen sekä kansainvälisen yhteistyön edistäminen

- Euroopan työviranomaisen (ELA:n) pimeän työn vastaista yhteistyötä edistävän EU-foorumin ja TEM:n asettama pimeän työn vastaista yhteistyötä edistävä kansallinen yhteistyöverkosto -
- TEM:n yhteistyöverkoston toimikausi: 6.4.2020 – 31.12.2023 (Jatkoa vuoden 2016 elokuusta asetetun verkoston työlle)
- Tausta: ELA kannustaa jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä vaihtamalla hyviä toimintatapoja ja tietoja, kehittämällä asiantuntemusta ja innovatiivisia toimintamalleja, joilla tehostetaan rajat ylittävää yhteistyötä sekä edistämällä pimeään työhön liittyvien horisontaalisten kysymysten ymmärtämistä. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan työviranomaisen perustamisesta (EU) 2019/1149 jatkoi vuonna 2016 perustetun pimeän työn vastaista yhteistyötä edistävän EU-foorumin toimintaa. Foorumin tehtävänä on tukea jäsenvaltioiden pimeän työn torjuntaa. EU-foorumi tukee Euroopan työviranomaisen toimia pimeän työn torjumiseksi asetuksen 12 artiklan mukaisesti tukemalla jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä:
 - a) vaihtamalla hyviä toimintatapoja ja tietoja;
 - b) kehittämällä asiantuntemusta ja analyyskejä päällekkäisyyksiä välttäen;
 - c) kannustamalla ja helpottamalla innovatiivisia toimintamalleja, jotta saadaan aikaan tehokas ja tuloksellinen rajat ylittävä yhteistyö, ja arvioimalla kokemuksia;
 - d) edistämällä pimeään työhön liittyvien kysymysten horisontaalista ymmärtämistä

Pimeän työn torjunta ja kansallisen sekä kansainvälisen yhteistyön edistäminen

- Pimeän työn vastaista yhteistyötä edistävän pimeän työn torjunnan verkoston tehtävänä on:
 - 1) tukea Euroopan työviranomaisen ja pimeän työn vastaista yhteistyötä edistävän eurooppalaisen foorumin työtä sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ja tehtävien täyttämiseksi;
 - 2) osallistua EU-foorumien tarvitsemien kansallisten vastausten ja selvitysten valmisteluun;
 - 3) vahvistaa valtioneuvoston sisäistä koordinaatiota, yhteistyötä, osaamista ja tietoisuutta pimeän työn vastaisista toimista;
 - 4) seurata pimeän työn ilmenemismuotoja ja jakaa tietoa viranomaisille ja eri toimijoille pimeän työn vastaisesta yhteistyöstä ja valvontakeinoista pimeän työn torjumiseksi;
 - 5) käynnistää tarvittaessa kansallisia selvitys- ja kehittämishankkeita tukemaan EU-tason ja kansallisella tasolla tehtävää työtä pimeän työn torjumiseksi;
 - 6) edistää osaltaan kansallisia strategioita, toimia ja ohjelmia pimeän työn torjumiseksi kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.
- Pimeän työn torjunnan kansallisen verkoston vetovastuu kuuluu työ- ja elinkeinoministeriölle. Työsuojeluhallinto työ- ja tasa-arvo-osaston johdolla osallistuu aktiivisesti pimeän työn torjuntaan.
- Verkoston työhön osallistuvat työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön, valtiovarainministeriön, oikeusministeriön, aluehallintoviraston (Etelä-Suomen ja Itä-Suomen työsuojelun vastuualue), Eläketurvakeskuksen, Maahanmuuttoviraston, Poliisihallituksen, Valtakunnansyyttäjän toimiston ja Verohallinnon edustajat.

Uudet hankkeet - 10.9.2020 päätetyt

- **Työperäisen maahanmuuton valvonnan osalta *selvitetään viranomaisten tiedonvaihdon lainsäädännöllisiä esteitä ja analyysitoiminnan katvealueita maahanmuuttoon liittyvien väärinkäytösten torjunnassa.***
 - Tarkasteltavia asioita ovat tietojenluovutus (oma-aloitteinen) ja -saantioikeus sekä analysoitujen tietojen vaihtoon liittyvät kysymykset.
 - Tavoitteena on löytää parempia viranomaisyhteistyön toimintamalleja ja tietojen rekisteröintiä väärinkäyttöksiin puuttumiseksi.
 - Hankkeen loppuraportti tuottaa valmiit ehdotukset muutostarpeista. Kehittämisehdotukset tulevat talousrikostorjunnan toimeenpanoryhmän ja ohjausryhmän käsittelyyn. Selvitys ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjunnan menettelyistä eri maissa
- **Lisäksi teetetään kansainvälinen vertailu muiden Pohjoismaiden ja EU-maiden menettelyistä ja käytännöistä ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisyssä.**
 - Selvityksen tarkoituksena on tuottaa tietoa eri maissa käytössä olevista hyvistä käytännöistä ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisemisessä.

Uudet hankkeet - 10.9.2020 päätetyt

- **Selvitetään myös työperusteisia oleskelulupahakemuksia käsittelevien viranomaisten edellytyksistä havaita hyväksikäytön riskitekijöitä.**
 - Työperäisiä oleskelulupia käsittelevillä viranomaisilla (TE-toimistot, ELY-keskus, Maahanmuuttovirasto) on erilaiset mahdollisuudet ja edellytykset havaita työperäisen hyväksikäytön riskitekijöitä. Syitä tähän voivat olla muun muassa: erilaiset tietojärjestelmät, päätöksenteon taustatiedot, erilaiset tulostavoitteet, työnohjaus, hallinnolliset prioriteetit, erilaiset lakiin perustuvat harkintatehtävät, erilaiset koulutustaustat, tietoisuus työperäisen hyväksikäytön muodoista ja lupahakemusten käsittelyaikapaineet
 - Hankkeessa selvitetään esteet ja käytännöt, jotka huonontavat lupaviranomaisten mahdollisuuksia havaita hyväksikäytön riskejä. Selvityksessä esitetään toimenpidesuosituksia esteiden poistamiseksi ja käytäntöjen muuttamiseksi.
- **Työsuojeluhallinnon analyysitoimintaa kehitetään myös uusien toiminta-mallien luomiseksi moniviranomaistoiminnan tarpeisiin.**
 - Tavoitteena on valvontatoimien vaikuttavuuden ja pimeän työn torjunnan tehostaminen. Hankkeen tavoitteena on löytää ja toteuttaa, tehokkaita yhteistyömalleja työsuojeluhallinnon ja muiden viranomaisten väliseen yhteistyöhön työsuojeluhallinnon omaa analyysitoimintaa kehittämällä.
 - Hankkeessa pilotoidaan toteuttamiskelpoisia, tehokkaita toimintamalleja moniviranomaisyhteistyöhön. Hanke toteutetaan vuosien 2021 – 2023 aikana.

Hyödyllistä tietoa

- <https://www.vero.fi/harmaa-talous-rikollisuus/>